

Ministerie van Economische Zaken

Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Briefnummer 13/0007 LDU/EJS
Behandeld door
Doorkiesnummer
Uw kenmerk
Datum 22 januari 2013
Betreft Advies EFSA herevaluatie neonicotinoïden

Geachte mevrouw Veldhuis,

Hierbij stuur ik u namens het College voor de Toelating van Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden het Ctgb advies op de EFSA herevaluatie neonicotinoïden.

Met vriendelijke groet,

Het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden,
voor deze:
de secretaris/directeur,

dr.ir. L.P. van Duijn

c.c.: Susanne Sütterlin

College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden

Stadsbrink 5 6707 AA Wageningen Postbus 217 6700 AE Wageningen t (0317) 471 810 f (0317) 471 899
post@ctgb.nl www.ctgb.nl IBAN NL27 RABO 0397076053 SWIFT/BIC RABONL2U KvK 09212570 0000

Advies EFSA herevaluatie neonicotinoiden

Aan: Min EZ

Van: Ctgb

Datum: 22-1-2013

Inleiding

In opdracht van de Europese Commissie (EC) voert EFSA een herbeoordeling uit van vijf neonicotinoiden en fipronil en hun effecten op bijen. De eerste resultaten van deze herbeoordeling zijn 16 januari gepubliceerd. Het Ctgb heeft een analyse uitgevoerd op basis van deze publicaties met een focus op de Nederlandse toelatingen.

De EFSA herbeoordeling betreft zaadbehandelings- en granulaattoepassingen voor de drie, voor bijen, meest toxische neonicotinoiden, te weten imidacloprid, thiamethoxam en clothianidin. EFSA zal de overige toepassingen van deze drie neonicotinoiden nog beoordelen (termijn onbekend). Daarnaast zullen de risico's voor bijen van de neonicotinoiden acetamiprid en thiacloprid en de stof fipronil worden herbeoordeeld.

Toetsingskader

Het Ctgb beoordeelt de risico's voor bijen op basis van het vigerende EU 'Guidance document on terrestrial ecotoxicology' uit 2002, het Europese toetsingskader. Met de komst van de EU Gewasbeschermingsverordening is in de 'Regeling gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Rgb)' en 'Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Bgb)' een één op één vertaling van deze EU Verordening opgenomen. Het nationale toetsingskader voor de beoordeling van het risico voor bijen is hiermee gelijk aan het Europese toetsingskader.

In 2010 is op Europees niveau een nieuwe EPPO richtlijn vastgesteld voor de beoordeling van het risico voor bijen. Deze richtlijn richt zich expliciet op de beoordeling van systemische stoffen, zoals neonicotinoiden, omdat deze via indirecte routes beschikbaar kunnen komen voor bijen. In de in 2010 door EPPO vastgestelde richtlijn (EPPO 170, 10), staat beschreven hoe het risico van systemisch werkende stoffen moet worden beoordeeld (gepubliceerd in EPPO Bulletin 40(3) december 2010). In het EU 'Guidance document on terrestrial ecotoxicology' wordt verwezen naar de EPPO richtlijn. De nieuwe EPPO richtlijn is dus gebruikt bij de herbeoordeling van neonicotinoïde houdende bestrijdingsmiddelen die het Ctgb in 2011 heeft uitgevoerd.

Mede als antwoord op de vele zorgen over de onderbouwing van de toelatingseisen heeft EFSA besloten tot een nieuwe, grondige studie. Op 23 mei 2012 is de 'EFSA Scientific Opinion on the science behind the development of a risk assessment of plant protection products on bees'¹ gepubliceerd van het 'EFSA Panel on Plant Protection Products and their Residues'. Zoals de naam al zegt, is dit geen guidance document, maar een wetenschappelijke opinie die als basis gebruikt kan worden voor het maken van een guidance document. Het Ctgb heeft in 2012 inhoudelijk en procedureel commentaar geleverd op deze opinie.

Op basis van deze wetenschappelijke opinie wordt momenteel een guidance document ontwikkeld door de 'EFSA Working group Bee risk assessment' van het 'EFSA Panel on Plant Protection Products and their Residues'. Een eerste versie van een deel van dit guidance document is op 20 september 2012 vrijgegeven voor een publieke commentaarronde², waar het Ctgb gebruik van heeft gemaakt. De commentaarronde liep tot 12 november 2012. Tot op heden zijn door EFSA geen verdere documenten gepubliceerd.

¹ EFSA Journal 2012;10(5):2668 [275 pp.]. doi:10.2903/j.efsa.2012.2668. EFSA Panel on Plant Protection Products and their Residues, Opinion of the Scientific Committee/Scientific Panel On request from: European Commission Question number: EFSA-Q-2011-00417 Adopted: 18 April 2012 Published: 23 May 2012

² <http://www.efsa.europa.eu/en/consultationsclosed/call/120920.htm>

Volgens de huidige planning zal het guidance document in het voorjaar van 2013 worden afgerond. In deze Guidance zullen nadrukkelijk de recente wetenschappelijke inzichten verwerkt moeten worden.

De herbeoordeling door EFSA is grondig uitgevoerd. Het door EFSA voor de herbeoordeling gebruikte document is echter geen guidance document voor risicobeoordeling. Daardoor zijn er bijvoorbeeld geen triggers waaraan risicoquotienten getoetst kunnen worden. Veel conclusies van EFSA vloeien voort uit de onzekerheden die met de beschikbare informatie niet opgelost konden worden. Verder was het voor EFSA niet mogelijk binnen de beschikbare tijd om nationaal specifieke mitigerende maatregelen in beschouwing te nemen. Dat betekent dat het voorliggende EFSA document op zichzelf geen nieuw, Europees aanvaard, toetsingskader is, maar wel gezien moet worden als "nieuw feit" dat tot een zelfstandig besluit (van Europese Commissie of lidstaat Nederland) kan of moet leiden inzake de toepassingen die onderzocht zijn.

Bevindingen

EFSA heeft de Europese toepassingen voor zaadbehandeling van de voor bijen meest toxische neonicotinoiden (imidacloprid, thiamethoxam en clothianidin) beoordeeld. In een later stadium zal EFSA twee andere neonicotinoiden (acetamiprid en thiacloprid), de stof fipronil en de toepassingen die niet binnen deze herbeoordeling zijn meegenomen (bv spuittoepassingen), evalueren.

EFSA heeft 287 toepassingen uit 24 lidstaten beoordeeld. Alle de 22 Nederlandse zaadbehandelings- en granulaattoepassingen van de drie beoordeelde neonicotinoiden zijn in deze evaluatie meegenomen.

Naar aanleiding van de resultaten van EFSA kunnen 4 typen middelen worden onderscheiden; nl middelen met het predicaat:

- *Risk Identified*
Voor 2 Nederlandse toepassingen is een risico geïdentificeerd:
 - Thiamethoxam voor gebruik op mais (snijmais en korrelmais)– Cruiser 350 FS 12913
 - Clothianidin voor gebruik op mais (snijmais en korrelmais)– Poncho Rood
- *Risk Assessment could not be finalized*
Voor 20 Nederlandse toepassingen kon de risk assessment niet worden gefinaliseerd. Voor deze toepassingen zijn onvoldoende data beschikbaar om een wetenschappelijke conclusie te kunnen trekken en/of is nog geen geharmoniseerde risicobeoordelingsmethodiek beschikbaar.
- *Acceptable risk*
Geen enkele van de 287 beoordeelde toepassingen is aangemerkt als een toepassing met een op alle onderdelen acceptabel risico.
- *Overige toepassingen van neonicotinoiden die (nog) niet zijn meegenomen in de herevaluatie*

In de bijlage zijn de specifieke bevindingen van de EFSA opgenomen voor Nederlandse toepassingen. Voor enkele Nederlandse toepassingen is specifiek commentaar van het Ctgb bijgevoegd.

Juridisch kader

Toelaten en ingrijpen

In de pre-ambule van de Gewasbeschermingsverordening (EG) 1107/2009 wordt nadrukkelijk verwoord dat het voorzorgsbeginsel dient te worden toegepast. Dit beginsel komt tot uiting op twee manieren:

Ten eerste mag een gewasbeschermingsmiddel alleen op de markt zijn en gebruikt worden na een voorafgaande toelating. Het kan alleen worden toegelaten als:

- de werkzame stoffen die het bevat na een uitgebreide beoordeling van de werkzaamheid en de risico's door de Europese Commissie zijn goedgekeurd.
- het gewasbeschermingsmiddel als zodanig bij een uitgebreide beoordeling van de werkzaamheid en van de risico's op grond van objectieve wettelijke criteria toelaatbaar is gebleken.

Ten tweede kan de Commissie onder omstandigheden ingrijpen in lopende goedkeuringen van werkzame stoffen en toelatingen van gewasbeschermingsmiddelen.

In grijpen op communautair niveau

Inleiding

Juridisch kan het initiatief om een ingreep te plegen zowel op communautair als op nationaal niveau genomen worden. De voorkeur moet echter worden gegeven – uit oogpunt van zowel effectiviteit als level playing field – aan actie op communautair niveau. Dit geldt eens te meer omdat het hier met name gaat om zaaizaadtoepassingen; daarvoor geldt immers dat in andere lidstaten (met een aldaar toegelaten middel) behandeld zaaizaad in principe vrij ingevoerd en gezaaid mag worden in Nederland. Een nationale ingreep om – bijvoorbeeld – een zaaizaadmiddel te verbieden, heeft daardoor niet per definitie het beoogde beschermende effect.

De mogelijkheden voor de Europese Commissie zijn te vinden in Verordening (EG) 1107/2009³.

'Reguliere' intrekingsprocedure

De Commissie kan de goedkeuring van een werkzame stof te allen tijde opnieuw bekijken. Daartoe onderzoekt de Commissie het bewijsmateriaal en kan zij advies van de Autoriteit (EFSA) inwinnen. EFSA dient dan binnen drie maanden te adviseren; in die periode kunnen ook lidstaten opmerkingen indienen.

Wanneer de Commissie concludeert dat niet langer wordt voldaan aan goedkeuringscriteria of een aantal doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water in gevaar komt, wordt na een Europese comité-procedure de goedkeuring bij verordening ingetrokken of gewijzigd. Bij deze procedure wordt onder bepaalde omstandigheden ook de Europese Raad en het Europese Parlement betrokken – in welk geval met de procedure een aantal maanden gemoeid kan zijn.

Na een aanpassing of intrekking van een goedkeuring van een werkzame stof moet ook Nederland uiteraard de betreffende verordening uitvoeren; uiteraard voorzover op de werkzame stof gebaseerde gewasbeschermingsmiddelen in Nederland zijn toegelaten voor de betreffende toepassingen.

Alleen indien de reden van de ingreep géén verband houdt met de bescherming van de gezondheid van mens of dier of van het milieu, kan de Commissie een respijtperiode toekennen van hooguit zes maanden voor de verkoop en daarna nog 12 maanden voor het opgebruiken en verwijderen van bestaande voorraden.

Noodmaatregel

Wanneer gedurende de toelatingsperiode duidelijk is dat een goedgekeurde werkzame stof of een toegelaten gewasbeschermingsmiddel waarschijnlijk een ernstig risico inhoudt voor mens of dier of voor het milieu en dit risico niet toereikend kan worden beperkt door veiligheidsmaatregelen, kan de Europese Commissie op eigen initiatief of op verzoek van een lidstaat, maatregelen nemen om het gebruik en/of de verkoop van die stof of dat middel te beperken of te verbieden.

Ook in dat geval is de bovengenoemde comité-procedure van toepassing.

Noodmaatregel in uiterst spoedeisende gevallen

De Commissie kan in uiterst spoedeisende gevallen voorlopige noodmaatregelen aannemen, na de betrokken lidstaat of lidstaten te hebben geraadpleegd en de overige lidstaten in kennis te hebben gesteld.

³ Artikelen 21, 69 en 70 Verordening (EG) 1107/2009

Deze maatregelen worden uiterlijk na tien werkdagen volgens de genoemde comité-procedure bevestigd, gewijzigd, ingetrokken of verlengd.

Bewijslast Europese Commissie bij de verschillende varianten

Bij de reguliere procedure behoeft de Europese Commissie enkel te kunnen staven dat er *aanwijzingen* zijn dat niet meer wordt voldaan aan de goedkeuringscriteria. De bewijslast dat de stof wèl voldoet, ligt bij de producent. Hiermee wordt meteen ook recht gedaan aan het in de pre-ambule van de Gewasbeschermingsverordening genoemde voorzorgsbeginsel.

Bij een noodmaatregel, en in nog sterkere mate bij een spoedmaatregel, moet de Commissie echter aannemelijk kunnen maken dat het duidelijk is dat er waarschijnlijk sprake is van een ernstig risico voor mens, dier of milieu en dat dit risico niet met risicobeperkende maatregelen tot een aanvaardbaar niveau kan worden beperkt. Uiteraard zal de Commissie moeten kunnen bewijzen dat de (omvang van de) maatregel proportioneel is, dat wil zeggen dat de ernst van het verwachte risico opweegt tegen de ernst van de ingreep.

Ingrijpen op nationaal niveau

Hoe kan Nederland eigenstandig ingrijpen in lopende toelatingen?

Ook hier geldt dat de Gewasbeschermingsverordening hiertoe de mogelijkheden en beperkingen bepaalt, eveneens middels een 'reguliere' (artikel 44) en een voorlopige maatregel-procedure (artikel 71).

'Regulier' ingrijpen in lopende toelatingen

In de reguliere procedure geldt – voorzover hier relevant – dat het Ctgb een toelating altijd opnieuw kan bekijken, als er "aanwijzingen bestaan" dat niet langer wordt voldaan aan de toelatingscriteria of dat bepaalde doelstellingen van de Kaderrichtlijn water in gevaar komen.

Indien na een hoor- en wederhoorprocedure blijkt dat deze aanwijzingen kloppen, dient de toelating gewijzigd of ingetrokken te worden. Hierbij geldt dat de ingreep proportioneel moet zijn, maar verder geldt – met name als de toelatingscriteria in het geding zijn – dat er verder geen belangenafweging plaatsvindt.

Het Ctgb heeft in deze procedure in eerste instantie een relatief lichte bewijslast: het hoeft alleen aan te tonen dat er objectiveerbare aanwijzingen zijn dat niet meer aan de criteria wordt voldaan. In het kader van de hoor- en wederhoorprocedure ligt vervolgens de bewijslast om aan te tonen dat een gewasbeschermingsmiddel wèl voldoet, grotendeels bij de toelatinghouder.

Indien de ingreep te maken heeft met het risico voor mens, dier of milieu, is geen respijtermijn voor verkoop of opgebruik mogelijk. Daarnaast is relevant dat als Nederland een toelating op grond van dit artikel intrekt of wijzigt, de overige lidstaten uit dezelfde zone in principe dienen te volgen en de Commissie geïnformeerd moet worden.

Noodmaatregelen

Dit is anders bij de noodprocedure van artikel 71. Deze houdt in dat het Ctgb een noodmaatregel kan nemen, indien:

- het Ctgb de Commissie officieel heeft gewezen op de noodzaak om een maatregel te nemen
- de Commissie dit nog niet heeft gedaan
- het duidelijk is dat het gewasbeschermingsmiddel waarschijnlijk een ernstig risico oplevert voor mens, dier of milieu en dit risico niet met risicobeperkende maatregelen kan worden weggenomen (bewijslast Ctgb)
- de ernst van het risico de ingreep rechtvaardigt (bewijslast Ctgb).

Het moge uit het voorgaande duidelijk zijn dat het Ctgb in dit geval moet kunnen aantonen dat toepassing van het gewasbeschermingsmiddel waarschijnlijk ernstige risico's met zich meebrengt. Enkel aanwijzing dat niet aan te toelatingscriteria wordt voldaan, is hier onvoldoende; een substantiële, objectieveerbare onderbouwing van te verwachten risico's is hier noodzakelijk om de ingreep staande te kunnen houden bij rechterlijke toetsing.

De voorlopige noodmaatregel moet door de Commissie worden getoetst middels een aangepaste comité-procedure; totdat die is afgerond, kan het Ctgb de voorlopige maatregel handhaven.

Tenslotte verdient opmerking dat in elke variant een ingreep door het Ctgb uiteraard door belanghebbenden aan de rechter ter toetsing kan worden voorgelegd.

Inhoudelijke beoordeling EFSA document door Ctgb

EFSA is door de Commissie gevraagd te focussen op de acute en chronische effecten op overleving en ontwikkeling van bijenvolken, de effecten op bijenbroed en bijengedrag, en de risico's van subletale doses. Drie blootstellingsroutes zijn in beschouwing genomen:

- via nectar en stuifmeel in de bloemen van behandeld gewas: een acceptabel risico wordt alleen vastgesteld voor planten die niet aantrekkelijk zijn voor honingbijen.
- via stof dat tijdens het uitzaaien van behandeld zaad of toepassen van granulaat vrijkomt: een acuut risico wordt gezien voor een aantal gewassen (waarvan alleen mais in Nederland toegelaten is). Een risico kan niet worden uitgesloten voor de andere toepassingen, met uitzondering van zaadbehandeling in suikerbieten en in gewassen die in de kas worden uitgezaaid.
- via guttatievocht dat door behandelde planten geproduceerd wordt: een acuut risico wordt gezien voor de zaadbehandeling van mais met thiamethoxam. Voor de andere toepassingen kan de risicobeoordeling niet afgerond worden.

De herbeoordeling door EFSA is grondig uitgevoerd. Het door EFSA voor de herbeoordeling gebruikte document is zoals eerder vermeld, echter geen guidance document voor risicobeoordeling. Daardoor zijn er bijvoorbeeld geen triggers waaraan risicoquotienten getoetst kunnen worden. Veel conclusies van EFSA vloeien voort uit de onzekerheden die met de beschikbare informatie niet opgelost konden worden. De beschikbare studies die zijn gebruikt bij de toelatingen, zijn uitgevoerd vóór de Scientific Opinion beschikbaar was en voldoen daardoor niet aan de verscherpte eisen van deze opinie. Verder was het voor EFSA niet mogelijk binnen de beschikbare tijd om nationaal specifieke mitigerende maatregelen in beschouwing te nemen.

- *Acute effecten stofdrift mais*: Het risico via stofdrift is in 2009 door Ctgb onderkend en beoordeeld. Per 1 januari 2010 zijn eisen gesteld aan de coatingskwaliteit en zaaitechniek en –omstandigheden. Uit de nieuwe veldstudies uit 2012, die wat betreft dosering, coatingskwaliteit en zaaitechniek redelijk representatief zijn voor de Nederlandse omstandigheden, blijkt dat er ook met deze maatregelen een verhoogde mortaliteit kan optreden die enkele dagen kan duren. Effecten op de lange termijn worden niet gezien, maar EFSA heeft op basis van de aangescherpte eisen in de Scientific Opinion geconcludeerd dat meer (statistische) analyse nodig is om dit te bevestigen. Het Ctgb is het hiermee eens. Het Ctgb ziet, in afstemming met de NVWA, op dit moment onvoldoende mogelijkheden om op korte termijn aanvullende effectieve maatregelen in te stellen.
- *Acute effecten stofdrift erwten (landbouwerwten, doperwten, peulen, asperge-erwten, kapucijners en suikererwten)*: Voor erwten zijn geen veldstudies uitgevoerd. EFSA concludeert dat het risico via stofdrift van de toepassing in erwten niet afgerond kan worden. Net als voor mais zijn in Nederland ook voor de toepassing als zaadcoating in erwten reeds mitigerende maatregelen vastgesteld, omdat op basis van de coatingskwaliteit, zaaitechniek en zaaicomstandigheden stofdrift niet uit te sluiten is. Nu voor mais uit veldstudies is gebleken dat deze mitigerende maatregelen niet voldoende zijn om acute risico's in alle omstandigheden uit te sluiten, is het prudent om, tot het tegendeel is aangetoond, aan te nemen dat dit ook voor erwten het geval is.

Het Ctgb ziet, in afstemming met de NVWA, op dit moment onvoldoende mogelijkheden om op korte termijn aanvullende effectieve maatregelen in te stellen.

- *Stofdrift overig*: Het risico via stofdrift is voor de andere gewassen laag vanwege een hoge coatingskwaliteit en/of de zaaimethodiek. Bovendien wordt een groot deel van de gewassen in kassen uitgezaaid.
- *Acute effecten guttatie*: EFSA heeft voor deze herevaluatie enkele nieuwe (stofsPECIEKE) studies uit 2012 gebruikt, die ten tijde van de herbeoordeling door Ctgb nog niet beschikbaar waren. In sommige van deze veldstudies is een acute verhoogde sterfte te zien die te wijten lijkt aan blootstelling aan guttatedruppels op maisplantjes. Het is niet duidelijk wat de biologische relevantie hiervan is en of er lange-termijn effecten van deze verhoogde korte-termijn sterfte zijn. Hiervoor is aanvullende analyse van reeds beschikbare gegevens nodig. Het Ctgb is het eens met de EFSA conclusie dat er een acuut risico via guttatie is van zaadbehandelde maisplantjes.
- *Lange termijn-effecten stofdrift en guttatie*: EFSA concludeert dat er geen aanwijzingen zijn voor lange-termijn effecten op honingbijen, ook niet in de veldstudies waarin een acuut effect te zien is, maar dat meer (statistische) analyse nodig is om dit te bevestigen. Het Ctgb onderschrijft deze conclusie.
- *Hommels en wilde bijen*: Het risico voor niet-Apis bestuivers (hommels en wilde bijen) kan volgens EFSA niet worden uitgesloten. Het Ctgb is het hiermee eens.
- *Honingdauw*: Voor alle Nederlandse toepassingen kan volgens EFSA de risicobeoordeling via blootstelling aan honingdauw niet afgerond worden ("no information was available to demonstrate that the seed treatment will prevent the formation of insect honey dew"). Dit risico is door het Ctgb in 2011 acceptabel geacht, omdat ofwel de stoffen niet selectief werken op andere insecten dan bladluizen (dit is bekend van imidacloprid en clothianidin), of, als dat niet bekend is, omdat de gebruiksvorschriften bestrijding van luizen in een vroeg stadium eisen (voor thiamethoxam). Daardoor wordt vorming van hoeveelheden honingdauw die schadelijk zijn voor bijen onwaarschijnlijk geacht. Dit is in overeenstemming met de EPPO guidance en ook met het draft EFSA Guidance document (2012). Deze opvatting wordt door het Ctgb gedeeld.
- *Volggewassen*: Het onderdeel 'volggewassen' kan volgens EFSA niet afgerond worden omdat niet duidelijk is of de beschikbare gegevens relevant zijn voor alle Europese toepassingen. EFSA heeft dit onderdeel niet kwantitatief beoordeeld. Ctgb heeft in 2011 deze risico's wel kwantitatief beoordeeld en heeft waar nodig wachttermijnen opgelegd voor het zaaien of planten van bij-aantrekkelijke volggewassen. Als gevolg van deze door het Ctgb opgelegde mitigerende maatregel acht het Ctgb het risico voor honingbijen via volggewassen laag.
- *Overige stoffen*: EFSA zal de toepassingen, anders dan zaad- en granulaatbehandeling, van imidacloprid, thiamethoxam en clothianidin nog beoordelen. Het is nog onduidelijk op welke termijn dit zal gebeuren. Het algemene idee dat de (statistische) analyse van de veldstudies tekort schiet, zal echter waarschijnlijk ook gelden voor de veldstudies met spuittoepassing van deze stoffen, waardoor het waarschijnlijk is dat het lange-termijn risico niet afgerond kan worden. Ook zal voor hommels en wilde bijen niet geconcludeerd kunnen worden dat er geen risico's zijn, vanwege het ontbreken van toetsingskader.
 - Fipronil: De stof fipronil wordt door EFSA momenteel herbeoordeeld (alleen zaadcoating). De conclusies zullen naar verwachting vergelijkbaar zijn met die van de drie neonicotinoiden. In NL zijn geen toelatingen van fipronil in gewassen waar een groot risico via stofdrift of guttatie verwacht wordt.
 - Acetamiprid en thiacloprid: De risico's van de neonicotinoiden acetamiprid en thiacloprid worden ook nog door EFSA herbeoordeeld (termijn onbekend). Deze zijn acuut veel minder giftig dan imidacloprid, thiamethoxam en clothianidin. De risico's zijn daarom naar verwachting lager. Het is echter niet met zekerheid te zeggen dat risico's op basis van de nieuwe guidance uitgesloten kunnen worden.

Overige bevindingen in relatie tot de Ctgb-herbeoordeling neonicotinoiden

- Ctgb heeft in 2011 een herbeoordeling van neonicotinoïde houdende bestrijdingsmiddelen uitgevoerd waarin alle nu door EFSA beoordeelde toelatingen betrokken waren. Hierbij is geconcludeerd dat de risico's aanvaardbaar zijn mits mitigerende maatregelen worden gebruikt.
- Het Ctgb gebruikte voor de herbeoordeling als toetsingskader de toen meest recente beschikbare guidance, de EPPO richtlijn uit 2010. EFSA heeft de Scientific Opinion van 2012 gebruikt, die ten tijde van de Ctgb herbeoordeling nog niet beschikbaar was. Scientific Opinion en de EPPO guidance verschillen op veel punten en dit werkt door in de verschillende conclusies van beide herbeoordelingen.
- Voor honingbijen is in het voorliggende EFSA-rapport nu een risico op verhoogde sterfte op de korte termijn geconstateerd bij blootstelling aan stof van behandeld maiszaad en bij blootstelling aan guttatiewater van maisplantjes die uit behandeld zaad gegroeid zijn. Het is niet duidelijk of er lange-termijn effecten van deze verhoogde korte-termijn sterfte zijn, hiervoor is aanvullende analyse van reeds beschikbare gegevens nodig. Deze korte-termijn sterftepiek is in geen van de in 2011 beschikbare veldstudies over guttatie-effecten te zien. Het geconstateerde risico op verhoogde sterfte komt voort uit het feit dat EFSA enkele nieuwe (stofspectieke) studies uit 2012 heeft gebruikt, die nog niet in het bezit van het Ctgb waren. Daarnaast zijn de eisen aan lange-termijnstudies strenger in het door EFSA gehanteerde document uit 2012 dan in de door Ctgb in 2011 gehanteerde EPPO richtlijn, wat op dat moment het internationaal gangbare toetsingskader was.
- Het onderdeel 'risico voor niet-Apis bestuivers (hommels en wilde bijen)' behoort nog niet tot het aangereikte toetsingskader. Ctgb heeft dit in 2011 dus niet meegenomen, met uitzondering van toepassingen waarbij honingbijen geen relevante bijensoort zijn.

Ctgb advies

Gezien de volgende overwegingen:

- Voor enkele toepassingen is een acuut risico vastgesteld door blootstelling via stofdrift of guttatie. Dit betreft voor Nederland de toepassing als zaadbehandeling in mais van clothianidien en thiamethoxam. Dit risico zou kunnen worden verminderd door aanscherping van de gebruiksvoorwaarden, maar het Ctgb ziet hiervoor geen mogelijkheden
- Bij mais is nu uit nieuwe studies gebleken dat ook bij goed landbouwkundig gebruik een kortdurende sterfte niet uit te sluiten is als gevolg van blootstelling aan stof van behandeld zaad. Er is daarenboven één andere toepassing waarvoor stofdrift niet is uit te sluiten. Dit is de toepassing van thiamethoxam als zaadcoating in erwten. Het Ctgb is dan ook van mening dat voor deze toepassing dezelfde risico's aanwezig zijn en dezelfde conclusie moet worden getrokken als voor de zaadbehandeling van thiamethoxam in mais.
- De eisen aan lange-termijn veldstudies zijn verscherpt in de EFSA Scientific Opinion van 2012. EFSA concludeert dat er geen aanwijzingen zijn voor lange-termijn effecten, ook niet in de veldstudies waarin een acuut effect te zien is, maar dat meer (statistische) analyse nodig is om dit te bevestigen.
- Het risico via blootstelling van honingdauw wordt door het Ctgb als laag gezien, ongeacht het feit dat EFSA de risicobeoordeling van blootstelling aan honingdauw niet heeft afgerond.
- Het risico via blootstelling via volggewassen wordt door het Ctgb als laag gezien, ongeacht het feit dat EFSA de risicobeoordeling voor volggewassen niet heeft afgerond.

- Het heeft sterke voorkeur vanuit oogpunt van effectiviteit van eventueel te nemen maatregelen en vanuit oogpunt van een gelijk level playing field tussen de lidstaten dat deze maatregelen zoveel mogelijk op communautair niveau worden genomen.
- Indien het geval zich voordoet dat op Europees niveau niet wordt ingegrepen, hoewel daar wel aanleiding toe is, zal het Ctgb zich op korte termijn ernstig moeten beraden op de vraag of, en welke nationale ingrepen noodzakelijk zijn. Waar het gaat om zaaizaad-toepassingen, kan een eigenstandige nationale ingreep alleen ècht effectief zijn als deze tevens wordt gecombineerd met een importverbod op met het betreffende middel behandeld zaaizaad.

Adviseert het Ctgb om bij voorkeur op EU niveau:

- Bij de Commissie en lidstaten aan te dringen op het zo spoedig mogelijk actie ondernemen op de twee Nederlandse toepassingen waarbij binnen de herevaluatie een risico is geïdentificeerd. Dit door middel van het op grond van artikel 70 Verordening (EG) 1107/2009 intrekken van de specifieke toepassingen, te weten thiamethoxam voor zaadbehandeling op mais en clothianidin voor zaadbehandeling op mais.
- Bij de Commissie en lidstaten aan te dringen op het zo spoedig mogelijk actie ondernemen op de Nederlandse toepassing waarbij, naast de twee eerder genoemde toepassingen, een kortdurende sterfte niet uit te sluiten is als gevolg van blootstelling aan stof van behandeld zaad. Dit door middel van het op grond van artikel 70 Verordening (EG) 1107/2009 intrekken van de specifieke toepassingen, te weten thiamethoxam voor zaadbehandeling op erwten.
- Bij de Commissie en EFSA aan te dringen op het zo spoedig mogelijk afronden van de herevaluatie van de toepassingen anders dan de zaadbehandelings- en granulaattoepassingen die in deze herevaluatie zijn meegenomen, volgens een geharmoniseerd toetsingskader, zulks onder toepassing van artikel 21 Verordening (EG) 1107/2009.
- Bij de Commissie en EFSA aan te dringen op het zo spoedig mogelijk afronden van de herevaluatie van de neonicotinoiden acetamiprid en thiacloprid en de stof fipronil, zulks eveneens onder toepassing van artikel 21 Verordening (EG) 1107/2009.
- Bij de Commissie aan te dringen op een Europees geharmoniseerd vervolg op de beoordeling van de toepassingen waarbij de risicobeoordeling niet kon worden gefinaliseerd. Het Ctgb is van mening dat hier geen directe interventie noodzakelijk is, maar hecht groot belang aan een volgens een internationaal geaccepteerd toetsingskader, afgeronde risicobeoordeling voor alle toepassingen van neonicotinoiden.
- Bij de Commissie en EFSA aan te dringen op het spoedig beschikbaar komen van het nieuwe wetenschappelijke toetsingskader voor de risicobeoordeling voor bijen (guidance document bijen).

Mochten er op EU niveau geen bevredigende acties worden ondernomen, dan:

- Overweegt het Ctgb op nationaal niveau, onder toepassing van artikel 71 Verordening (EG) 1107/2009, actie te ondernemen ten aanzien van de toepassingen van thiamethoxam als zaadbehandeling op mais en erwten, en de toepassing van clothianidin als zaadbehandeling op mais.
- Overweegt het Ctgb zelf vervolg te geven aan de beoordeling van de Nederlandse toepassingen waarbij de risicobeoordeling in de herevaluatie niet kon worden gefinaliseerd door toepassing van artikel 44 Verordening (EG) 1107/2009.

ctgb

Voorgaande is gebaseerd op een eerste beoordeling. Voor de 19 voor Nederland relevante toepassingen waarvan de beoordeling nog niet is afgerond, is het Ctgb van mening dat voor die groep vooralsnog geen reden is tot het nemen van spoedmaatregelen. Het Ctgb zal een quick scan uitvoeren op deze groep om te bezien of er ook in deze groep echter nog toepassingen zitten die op grond van de huidige kennis desondanks een hoger risico in zich dragen.

Het oordeel over de drie toepassingen waarvoor het Ctgb maatregelen adviseert is finaal.

Bijlage – Advies EFSA herevaluatie neonicotinoiden

In de onderstaande tabellen zijn de EFSA bevindingen weergegeven waarbij de Nederlandse toepassingen geel zijn gearceerd. Voor enkele Nederlandse toepassingen is specifiek commentaar van het Ctgb bijgevoegd.

Overview of the concerns identified for the authorised uses of imidacloprid

- X Assessment not finalised** – where there were no data, or insufficient data available to reach a conclusion / where there are no agreed risk assessment schemes available.
- R Risk identified** – where either a 1st tier assessment indicated a high risk (not including the screening step assessment for exposure via dust and guttation) or higher tier study indicated a high risk.

Crop/Situation	Product Name	Member State	'Maximum application rate' g a.s./ha	Acute risk to honey bees	Long term risk to honey bees	Risk from sublethal exposure to honey bees	Acute risk to honey bees	Long term risk to honey bees	Acute risk to honey bees	Long term risk to honey bees	Risk to pollinators other than honey bees	Risk from insect honey dew	Risk from residues in succeeding crops
				from dust exposure		from residues in nectar and/or pollen			from exposure via guttation fluid				
asparagus	Gauche WS (004787-00)	DE	147.42	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
bulb crops	Gauche WS (004787-00)	DE	182.7	X	X	X ^a	X ^a	X ^a	X	X	X	X	X
cereals: wheat /barley/oat	Gauche 600 FS	AT	72	R	X				X	X	X	X	X
	Escocet	ES	140	R	X				X	X	X	X	X
	Gauche 350	FR	126	R	X				X	X	X	X	X
	Gauche 350	FR	112	R	X				X	X	X	X	X
	Yunta Quattro	HU	100	R	X				X	X	X	X	X
	Nuprid 600 FS	IT	Not available	R	X				X	X	X	X	X
cereals: wheat /barley/oat	Astep 225 FS	PL	63	R	X				X	X	X	X	X
	Astep 225 FS	PL	87.5	R	X				X	X	X	X	X
	Nuprid Max 222 FS	PL	157.5	R	X				X	X	X	X	X

ctgb

Crop/Situation	Product Name	Member State	'Maximum application rate' g a.s./ha	Acute risk to honey bees	Long term risk to honey bees	Risk from sublethal exposure to honey bees	Acute risk to honey bees	Long term risk to honey bees	Acute risk to honey bees	Long term risk to honey bees	Risk to pollinators other than honey bees	Risk from insect honey dew	Risk from residues in succeeding crops
				from dust exposure		from residues in nectar and/or pollen			from exposure via guttation fluid				
	Tripod Plus	UK	70.2	R	X				X	X	X	X	X
cotton	GAUCHO 350 FS	EL	100	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	GAUCHO 600 FS	EL	100	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	GAUCHO 70 WS	EL	100	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	SEEDOPRID 600 FS	EL	100	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	NUPRID 600 FS	EL	100	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
flowers, ornamentals	Lotus granuli**	IT	Not available	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Suscon*	IT	Not available	X ^b	X ^b	X ^b	X ^b	X ^b	X ^b	X ^b	X ^b	X ^b	X ^b
	Suscon H&G**	IT	Not available										
forestry / nurseries / containers-	Suxon forest**c	FR	Not relevant										
grown forest trees/forest tree seedlings	Suxon forest**	FR	500						X	X	X	X	
headed brassicas / leafy brassicas broccoli / cauliflower	Gauchos WS (004787-00)	DE	147.42	X	X				X	X	X	X	X
	Gauchos WS (004787-00)	DE	147.42	X	X				X	X	X	X	X

ctgb

Crop/Situation	Product Name	Member State	'Maximum application rate' g a.s./ha	Acute risk to honey bees	Long term risk to honey bees	Risk from sublethal exposure to honey bees	Acute risk to honey bees	Long term risk to honey bees	Acute risk to honey bees	Long term risk to honey bees	Risk to pollinators other than honey bees	Risk from insect honey dew	Risk from residues in succeeding crops
				from dust exposure		from residues in nectar and/or pollen			from exposure via guttation fluid				
wer /kohlrabi / head cabbage / Brussels sprout / Chinese cabbage / kale	Gauche WS (004787-00)	DE	147.42	X	X				X	X	X	X	X
	Gauche WS (004787-00)	DE	147.42	X	X				X	X	X	X	X
	Gauche Tuinbouw 12341	NL	90.3	X*	X*				X	X	X	X	X

* Comment Ctgb. EFSA says in section 2.1.5 (page 16): "The GAP tables did not specify whether any crops would be planted in glasshouses and subsequently transplanted to the field (as may be the practice for some vegetables in some Member States). However, if seeds are planted indoors then, due to negligible exposure, the risk to bees via dust drift exposure is negligible." Since these seeds are all sown indoors, as is clearly stated in Appendix A, it is incorrect to state that there may be exposure to honey bees from dust and this risk is negligible.

leek	Gauche WS (004787-00)	DE	90.3	X	X				X	X	X	X	X
	Gauche Tuinbouw 12341	NL	67.2	X*	X*				X	X	X	X	X
	Gauche Tuinbouw 12341	NL	60.5	X**	X**				X	X	X	X	X

* Comment Ctgb. EFSA says in section 2.1.5 (page 16): "The GAP tables did not specify whether any crops would be planted in glasshouses and subsequently transplanted to the field (as may be the practice for some vegetables in some Member States). However, if seeds are planted indoors then, due to negligible exposure, the risk to bees via dust drift exposure is negligible." Since for the use in leek with dose rate 67.2 g a.s./ha, the seeds are sown indoors, as is clearly stated in Appendix A, it is incorrect to state that there may be exposure to honey bees from dust and this risk is negligible.

** Comment Ctgb. Seed coating practice in Dutch seed coating factories is of such high quality that dust formation will be negligible. Therefore, the risk via dust exposure of leek seeds treated in NL is considered to be low. However, no information is available on seed coating practice in other countries.

ctgb

sugar maize	Seedoprid red, Seedoprid 600 FS	ES	108	R	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Gaicho 600 FS	HU	67.5	R	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Gaicho 350 FS	IT	90	R	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Nuprid 350 FS	IT	Not availab le	R	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Nuprid 600 FS Blanco	IT	Not availab le	R	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Nuprid 600 FS	IT	Not availab le	R	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Nuprid 600 FS	PL	108	R	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Couraze 350 FS	PL	267.75	R	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Gaicho 600 FS	PL	162	R	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Gaicho	PT	181.79	R	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Gaicho 600 FS	SK	54	R	X	X	X	X	X	X	X	X	X
onion	Gaicho 600 FS	AT	450 (?)	X	X				X	X	X	X	X
	Gaicho WS (004787- 00)	DE	179.9	X	X				X	X	X	X	X
potato	Gaicho 600 FS	AT	180	X	X				X	X	X	X	X
	Moncere n G	CZ	180	X	X				X	X	X	X	X
	Prestive FS 370	DK	72	X	X				X	X	X	X	X
	Moncere n G	EE	145	X	X				X	X	X	X	X
	Escocet,Picu s 35/ Seedoprid 350 FS	ES	280	X	X				X	X	X	X	X
	Escocet,Picu s 35/ Seedoprid 350 FS	ES	1120	X	X				X	X	X	X	X

ctgb

	Prestige 290 FS	HU	350	X	X				X	X	X	X	X
	Nuprid 600 FS Blanco	IT	Not available	X	X				X	X	X	X	X
	Nuprid 600 FS	IT	Not available	X	X				X	X	X	X	X
	Monceren G	LT	216	X	X				X	X	X	X	X
potato	Prestige Forte 370 FS	PL	468	X	X				X	X	X	X	X
	Gaicho	PT	75	X	X				X	X	X	X	X
	Prestige 290 FS	SK	560	X	X				X	X	X	X	X
pumpkin seeds	Gaicho 600 FS	AT	20.52	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
oilseed rape	Chinook	AT	10.01	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Antarc (004674-00)	DE	52.5	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Chinook (004672-00)	DE	10	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Nuprid	EE	20	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Chinook FS 200	FIN	16	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Chinook 200 FS	HU	16	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Chinook/Chinook Blue 200 FS	PL	10	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Couraze 350 FS	PL	39.2	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
oilseed rape	Nuprid 600 FS	PL	12.24	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Chinook 200 FS	SE	10	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Chinook 200 FS	SK	10	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Chinook	UK	12	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
sugar beet / fodder	Gaicho 600 FS ungefärbt	AT	90						X	X	X	X	X

ctgb

beet / beet /mangol ds	Gaicho 70 WS	CZ	117						X	X	X	X	X
	Gaicho70 WS/ Gaicho R 70 WS	BE	109						X	X	X	X	X
	Gaicho WS (004787- 00)	DE	118.3						X	X	X	X	X
	Imprimo (004680- 00)	DE	117						X	X	X	X	X
	Traffic (004681- 00)	DE	78						X	X	X	X	X
	Gaicho WS 70	DK	66						X	X	X	X	X
	Nuprid	EE	108						X	X	X	X	X
sugar beet / fodder beet / beet /mangol ds	GAUCH O 350 FS	EL	100						X	X	X	X	X
	GAUCH O 600 FS	EL	100						X	X	X	X	X
	GAUCH O 70 WS	EL	100						X	X	X	X	X
	SEEDOP RID 600FS	EL	100						X	X	X	X	X
	NUPRID 600 FS	EL	100						X	X	X	X	X
	Gaicho 70 WS, Seedo	ES	163.8						X	X	X	X	X
	Seedoprid red, Seedoprid 600 FS	ES	162						X	X	X	X	X
	Gaicho WS 70	FIN	60						X	X	X	X	X
	Gaicho 600 FS	FR	127						X	X	X	X	X
	Gaicho 70 WS	FR	127						X	X	X	X	X
	Imprimo	FR	126						X	X	X	X	X
	Nuprid 70	FR	126						X	X	X	X	X
sugar beet /	Gaicho 600 FS	HU	90						X	X	X	X	X

ctgb

fodder beet / beet /mangol ds	Gaicho	IE	100						X	X	X	X	X
	Gaicho 70 WS	IT	Not availab le						X	X	X	X	X
	Gaicho	NL	91						X	X	X	X	X
	Sombrer o	NL	90						X	X	X	X	X
	Montur Forte 230 FS	PL	18						X	X	X	X	X
	Nuprid 600 FS	PL	111.6						X	X	X	X	X
	Gaicho 70 WS	SE	60						X	X	X	X	X
	Gaicho	UK	91						X	X	X	X	X
sunflow er	Gaicho 600 FS	HU	35	X	X	X	R	X	X	X	X	X	X
home garden lawn / public grass vegetatio n /	Lotus granuli**	IT	125	X	X	X ^d	X ^d	X ^d	X	X	X	X	X
amenity turf (golf courses, sport grounds, commer cial and residenti al lawns,...)	Merit Turf**	NL	150	X*	X*	X ^d	X ^d	X ^d	X	X	X	X	X
	Merit Turf**	NL	150	X*	X*	X ^d	X ^d	X ^d	X	X	X	X	X
	Merit Turf**	SE	150	X	X	X ^d	X ^d	X ^d	X	X	X	X	X

Table compiled on the basis of Appendix A.

** applied as granules

a: only in the case of flowering bulbs

b: the assessments are considered to be finalised (and low risk was concluded) when the product is used indoors

c: it was assumed that the plants are kept indoors

d: Potential exposure to honey bees from residues in nectar and pollen in flowering weeds. Comment Ctgb: use of Merit Turf is expected only in high quality grasslands in which no or few weeds will be present.

* Comment Ctgb: Due to the low dust content of the granules and the application method in which no airflow is used, low dust drift is to be expected.

Overview of the concerns identified for the authorised uses of thiamethoxam

- X Assessment not finalised** – where there were no data, or insufficient data available to reach a conclusion / where there are no agreed risk assessment schemes available.
- R Risk identified** – where either a first tier assessment indicated a high risk (not including the screening step assessment for exposure via dust and guttation) or higher tier study indicated a high risk.

Crop/Situation	Product Name	Member State	'Maximum application rate' g a.s./ha	Acute risk to honey bees	Long term risk to honey bees	Acute risk to honey bees	Long term risk to honey bees	Risk to honey bees from sublethal exposure	Acute risk to honey bees	Long term risk to honey bees	Risk to pollinators other than honey bees	Risk from insect honey dew	Risk from exposure to residue in succeeding crops
				from dust exposure				from residues in nectar and/or pollen	from exposure via guttation fluid				
broccoli	Cruiser 70 WS 12852	NL	53	X*	X*				X	X	X	X	X
Brussels sprouts	Cruiser 70 WS 12852	NL	49	X*	X*				X	X	X	X	X
(head) cabbage / chinese cabbage	Cruiser	BE	Not available	X	X				X	X	X	X	X
	Cruiser 70 WS 12852	NL	88	X*	X*				X	X	X	X	X
	Cruiser 70 WS 12852	NL	80	X*	X*				X	X	X	X	X
kale	Cruiser 70 WS 12852	NL	74	X*	X*				X	X	X	X	X
cauliflower	Cruiser 70 WS 12852	NL	36	X*	X*				X	X	X	X	X

- Comment Ctgb. EFSA says in section 2.1.5 (page 21): "The GAP tables did not specify whether any crops would be planted in glasshouses and subsequently transplanted to the field (as may be the practice for some vegetables in some Member States). However, if seeds are planted indoors then, due to negligible exposure, the risk to bees via dust drift exposure is negligible." Since these seeds are all sown indoors, as is clearly stated in Appendix A, it is incorrect to state that there may be exposure to honey bees from dust and this risk is negligible.

ctgb

Endive/ lettuce/ radicchi o rosso/ sugar loaf/ scarole frisée	Cruiser	BE	Not available data	X	X				X	X	X	X	X
	CRUISE R 70 WS (024874-00)	DE	80	X	X				X	X	X	X	X
	CRUISE R 70 WS (024874-00)	DE	80	X	X				X	X	X	X	X
	Cruiser 70 WS	ES	Not available data	X	X				X	X	X	X	X
	Cruiser 600 FS	FR	60	X	X				X	X	X	X	X
	Cruiser 70 WS 12852	NL	74	X*	X*				X	X	X	X	X
	Cruiser 70 WS 12852	NL	80	X*	X*				X	X	X	X	X

* Comment Ctgb. EFSA says in section 2.1.5 (page 21): "The GAP tables did not specify whether any crops would be planted in glasshouses and subsequently transplanted to the field (as may be the practice for some vegetables in some Member States). However, if seeds are planted indoors then, due to negligible exposure, the risk to bees via dust drift exposure is negligible." Since these seeds are all sown indoors, as is clearly stated in Appendix A, it is incorrect to state that there may be exposure to honey bees from dust and this risk is negligible.

ctgb

*For maize, field studies have shown an acute risk even with risk mitigation to reduce dust drift in place. The long-term effects of this need to be further analysed. For peas, risk mitigation is in place in the Netherlands to avoid effects on bees via dust drift. Ctgb considers that it is prudent to assume the same possible acute effect of dust drift for peas as for maize, even with the current risk mitigation, until it has been proven that this is not relevant.

poppy	Cruiser OSR	CZ, SK	7	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
potato	CRUISE R 350 FS	EL	105	X	X				X	X	X	X	X
	Cruiser 70 WS	ES	100	X	X				X	X	X	X	X
	Cruiser 350 FS	ES	97.5	X	X				X	X	X	X	X
	CRUISE R 350 FS	FIN	107.8	X	X				X	X	X	X	X
	Cruiser 350 FS, Cruiser 70 WS	IT	150	X	X				X	X	X	X	X
	Actara 25 d.g.	LV	150	X	X				X	X	X	X	X
	Cruiser OSR	LV	126	X	X				X	X	X	X	X
	Cruiser 350 FS	SK	280	X	X				X	X	X	X	X
sorghum	Cruiser 350	FR	69.3	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
sugar beet/ fodder beat / beet	Cruiser 350 FS	AT	78						X	X	X	X	X
	Cruiser	BE	72						X	X	X	X	X
	Cruiser 600 FS	BE	72						X	X	X	X	X
	CRUISE R 600 FS (006034-00)	DE	78						X	X	X	X	X
	CRUISE R 70 WS (024874-00)	DE	78.4						X	X	X	X	X
	CRUISE R SB 600 FS	EL	72						X	X	X	X	X
	Cruiser 70 WS	CZ, ES	78						X	X	X	X	X
	CRUISE R SB	FIN	58.5						X	X	X	X	X

ctgb

	Modest o	CZ	25	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Oilseed rape (winter / spring)	FS 480	AT	50	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Elado FS 480	CZ	60	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Modest o	CZ	30	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Elado (005849- 00)	DE	50	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Modest o FS 480	DK	25	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Modest o	EE	70	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
Oilseed rape (winter / spring)	Modest o	EE	35	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Elado FS 480	FIN	80	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Ellado	HU	80	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Modest o	LT	30	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	FS 480	LT, RO	30	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Modest o 480 FS	PL	25	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Elado 480 FS	SK	50 g /2 years	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
	Modest o	UK	30	R	X	X	R	X	X	X	X	X	X
Poppy	Poncho	AT	7.02	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Elado FS 480	CZ	22	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Sugar beet/ fodder beet/ beet seeds	FS 453.34	AT, RO, IT	78						X	X	X	X	X
	PONC HO BETA	BE	72						X	X	X	X	X
Sugar beet/ fodder beet/ beet seeds	Poncho Beta FS 453.34	CZ	78						X	X	X	X	X
	Janus FS 180	CZ	13						X	X	X	X	X

ctgb

	Janus (00550 5-00)	DE	13						X	X	X	X	X
	Poncho Beta (00549 5-00)	DE	78						X	X	X	X	X
	Poncho ungefär bt (025429 -00)	DE	78						X	X	X	X	X
	Janus FS 180	DK	10						X	X	X	X	X
	Mondus FS 380	DK	10						X	X	X	X	X
	JANUS 180 FS	EL	15.4						X	X	X	X	X
	Poncho	ES	108						X	X	X	X	X
	Poncho Beta	FIN	60						X	X	X	X	X
	Poncho Beta	HU	60						X	X	X	X	X
	PONC HO 600 FS BIANC O	IT	90						X	X	X	X	X
Sugar beet/ fodder beet/ beet seeds	PONC HO BETA	IT	90						X	X	X	X	X
	FS 600 uncolor ed	IT	78						X	X	X	X	X
	Poncho Beta	NL	60						X	X	X	X	X
	Mundus 380 FS	PL	39						X	X	X	X	X
	Janus 180 FS	PL	10						X	X	X	X	X
	Janus 180 FS	SK	10						X	X	X	X	X
	Poncho 600 FS	SK	42 g /2 years						X	X	X	X	X
	FS 600 red	SI	78						X	X	X	X	X
	Poncho Beta	UK	78						X	X	X	X	X

ctgb

	TI-435 FS 600	COM rev. report	78						X	X	X	X	X
Sorghum	Cheyenne**	FR	50			X ^a	X ^a	X ^a	X	X	X	X	X
Sunflower	Poncho 600 FS	SK	27	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Sunflower	FS 600	RO	27	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Alfalfa (minority use)	Elado FS 480	CZ	80	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Clover (minority use)	Elado FS 480	CZ	60	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Table compiled on the basis of Appendix A

** applied as granules

a: Potential exposure to honey bees from residues in nectar and pollen in flowering weeds